

LESMAAP POEZIE

VOOR DE DOCENT

Twée rozijntjes

Jullie hoeven niks te zeggen,
aan een blik heb je genoeg.
Je geeft het juiste antwoord
nog voor de ander jou iets vroeg.
Ooit samen als twee druiven
lekker strak in jullie vel,
nu twee rozijntjes in een doosje
met hier en daar een lel.
Alles van elkaar gezien,
al menig storm doorstaan,
twee geweldige rozijntjes,
de liefste die er bestaan.

Mark Haayema

100 g e

CE

Intro

In deze lesbundel gaan de leerlingen aan de slag met het gedicht “**Twee rozijntjes**” van **Mark Haayema**. Als introductie worden de leerlingen voorbereid op het thema en is er een **kennismaking met de auteur** aan de hand van een opdracht. Daarna **voorspellen** ze aan de hand van een afbeelding het thema en de titel van het gedicht. Vervolgens zullen ze **nadenken over de inhoud** van het gedicht en vormen zij hun **mening** erover. Op het einde gaan ze zelf aan de slag door een **klein gedicht te creëren, vertrekkend uit een vergelijking**.

In de lesmap maken we gebruik van het **OVUR**-principe. In de eerste plaats zal dit een duidelijke, herkenbare structuur bieden aan leerkracht en leerling. Daarnaast kunnen we daardoor ruimte maken om de voorkennis van het tekstonderwerp te activeren en de leerlingen voor te bereiden op de tekstervaring, waarvan het belang wordt benadrukt in onder andere Les in lezen.

De auteur (voor de leerkracht)

Mark Haayema is een multimediatalent. Je vindt hem terug op de planken van het (poppen)theater, in de muziekstudio en achter zijn bureau met een pen in de hand. Hij schrijft liedjes, gedichten, toneelstukken en verhalen voor kinderen. Daarbij gaat hij geen moeilijke onderwerpen uit de weg. Zo schrijft en gaat hij graag met kinderen in gesprek over verlies, angst, dromen, de dood en vreemde fantasieën.

“De taal van kinderen is eerlijk en schaamteloos. Met de meest simpele woorden, kun je het meest moeilijke zeggen.” (de Schrijverscentrale)

Door persoonlijke omstandigheden zoals ziekte en zijn seksuele ontwikkeling kreeg dit nog een extra dimensie. In deze lesmap gaan we dieper in op een gedicht uit de bundel *Jij + ik*, aangevuld met tekeningen van Fiep Westendorp!

LESMAP POEZIE LEERLINGENBUNDEL **TWEE ROZIJTJES**

Vorbereidend werk voor de leerkracht

Om deze les te kunnen geven zijn er enkele zaken die voorbereid dienen te worden. Hieronder vind je een checklist.

- Druk de leerlingenbundel eenmaal per leerling af of stel hem digitaal ter beschikking.
- (optioneel) Een Mentimeter maken. Hier kunnen leerlingen digitaal antwoorden geven op de vragen.
- Kleurpotloden meenemen of laten meenemen door de leerlingen.

Doelgroep

Eerste graad secundair onderwijs.

Tijdsbesteding

Deze les neemt ongeveer 100 minuten in beslag.

Er is de mogelijkheid om de les korter te maken of ze net te verlengen naargelang de hoeveelheid vragen en voorbereidings-tijd die de leerkracht aan de leerlingen geeft.

Doelen

Je...

- ... maakt kennis met auteur Mark Haayema
- ... denkt na over liefde in alle aspecten
- ... omschrijft je relaties
- ... leest het gedicht "Twee rozijntjes" van Mark Haayema
- ... staat stil bij de inhoud van het gedicht "Twee rozijntjes" van Mark Haayema
- ... leert een metafoor / vergelijking kennen
- ... vergelijkt beeld en woord
- ... formuleert jouw mening over het gedicht "Twee rozijntjes" van Mark Haayema
- ... creëert een eigen metafoor
- ... creëert een eigen gedicht

Benodigheden

Een overzicht van het materiaal dat jullie deze les nodig hebben.

- leerlingenbundel
- smartphone / tablet / laptop
- kleurpotloden

Benodigheden

Een overzicht van wat de leerlingen nodig zullen hebben tijdens deze les.

- Leerlingenbundel per leerling
- Smartphone/laptop
- Kleurpotloden

Lesmap © Amanda Adam en PoëzieCentrum

Gedicht © Mark Haayema, Rubinstein, 2022

Doelen

Leerlingen...

- ...maken kennis met auteur Mark Haayema
- ...denken na over liefde in alle aspecten
- ...omschrijven hun relaties
- ...lezen het gedicht "Twee rozijntjes" van Mark Haayema
- ...staan stil bij de inhoud van het gedicht "Twee rozijntjes" van Mark Haayema
- ...leren een metafoor/vergelijking kennen
- ...vergelijken beeld en woord
- ...formuleren hun mening over het gedicht "Twee rozijntjes" van Mark Haayema
- ...creëren een eigen metafoor
- ...creëren een eigen gedicht

Intro

In deze lesbundel gaan jullie aan de slag met een gedicht van Mark Haayema. Als intro maken jullie kennis met het thema en de dichter Mark Haayema. Na deze voorbereiding lezen jullie samen het gedicht. Samen met de leerkracht zullen jullie het gedicht leren kennen met behulp van beeld en instructies. Daarna vragen we jullie naar je mening over het gedicht. Op het einde krijg je de kans de bundel van Haayema aan te vullen met je eigen gedicht. Dat gedicht maken jullie stap voor stap met de hulp van de bundel en elkaar!

OPDRACHT 1

Dat is (niet) waar! (Oriënteren)

Tijdsbesteding
10 minuten

In deze fase zullen de leerlingen zich oriënteren in het thema van het gedicht nl. "liefde". Dit wordt verdergezet in opdracht 4.

Benodigheden

- smartphone/tablet/laptop
- lesbundel

Hieronder lees je enkele stellingen over het thema van het gedicht: "liefde". Ben je het eens of oneens met de stelling? Duid dit aan in de tabel.

	Eens	Oneens
Echte liefde is wederzijds.		
Liefde vraagt om opoffering.		
Eeuwige liefde is een illusie.		
Verliefdheid is hetzelfde als liefde.		
Je wordt minder snel verliefd als je in het verleden gekwetst bent.		
Als je echt van elkaar houdt, moet je elkaar ook ruimte gunnen.		
Liefde kan enkel bestaan tussen vrouw en man.		

Overloop mondeling met de leerlingen enkele van hun gedachten of laat de leerlingen hun antwoord online geven via Mentimeter. Ga daarna in gesprek met de leerlingen. Geef een leerling enkel het woord wanneer die dat zelf wil. De antwoorden kunnen persoonlijk zijn en niet iedereen wil die met elkaar delen.

OPDRACHT 2

Maak kennis met Mark Haayema (Oriënteren)

Tijdsbesteding
10 minuten

Benodigdheden

- ☐ smartphone/tablet/laptop
- ☐ lesbundel

Mark Haayema is een echt multitalent. Hij schrijft niet alleen gedichten, maar ook kinderboeken, liedjesteksten en toneelstukken. Daarnaast kan je zijn stem af en toe horen op TV en speelt hij zelf mee in poppentheater. De dichter heeft al heel wat fijne boeken op zijn naam staan. Neem eens een kijkje op [zijn website](#). Als je een boek mocht kopen, welk boek zou je dan in je winkelmandje leggen? Teken de cover na en vul de informatie over het boek aan.

Leerlingen zoeken via een digitaal toestel de website van Mark Haayema op. De leerlingen vullen hun winkelwagen aan met de gegevens van het boek dat zij kozen. Leerlingen worden al uitgedaagd om na te denken over thema's van zijn andere werken door zich te baseren op de covers. Aan de hand van deze oefening en een 'speeddate' waarbij leerlingen op korte tijd de boeken met elkaar bespreken, ontdekken ze dat de auteur kiest voor een jonger publiek, maar daarbij ruimte maakt voor moeilijke onderwerpen.

Hoe ziet het
boek eruit?
Tekent de cover
na.

Wat is de titel van het boek?

Voor wie is het boek geschreven?

Waarover gaat het boek?

Je hebt nu een boek van de auteur beter leren kennen. Tijd om je kennis te delen! Vertel een andere leerling meer over het boek dat je gekozen hebt. Maar let op! Dit is een speeddate. Je krijgt maar 30 seconden om je boek te verkopen!

- Wat kunnen we zeggen over de onderwerpen van de boeken?

Hij gaat moeilijke onderwerpen niet uit de weg. Zo schrijft hij graag over verlies, angst, dromen, de dood en vreemde fantasieën voor kinderen.

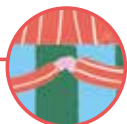
OPDRACHT 3

Het gedicht is...

(Vorbereiden)

Benodigdheden

- ▣ lesbundel

De afbeelding hierboven hoort bij het gedicht, maar we zeggen nog niet op welke manier. Kan je op basis van de afbeelding voorspellen waarover het gedicht gaat?

- ▣ Wat is het thema van het gedicht?

.....

- ▣ Over wie zou het gedicht gaan?

.....

Benodigdheden
lesbundel
projector

Tijdsbesteding
5 minuten

In opdrachten 3 en 4 worden de leerlingen voorbereid op het lezen van het gedicht “Twee rozijntjes”. Laat de leerlingen de inhoud van het gedicht voorspellen door hun deze afbeelding te tonen uit het [animatiefilmpje](#) dat Cynthia Borst maakte van het gedicht. Stel hun daarna gerichte vragen over het thema en onderwerp. Door leerlingen te laten voorspellen, activeren we hun voorkennis en bieden we hun hulpmiddelen of ondersteuning aan voor het leesproces (*Les in lezen*).

Benodigdheden
lesbundel
post-its
bord

Tijdsbesteding
5 minuten

Nu laten we de leerlingen zich verder verdiepen in het thema van het gedicht. Maak een grote cirkel op het bord en geef de leerlingen elk een post-it. Op die post-it schrijven leerlingen wat liefde voor hen betekent. Vragen die hen daarbij kunnen helpen zijn: “Voor wie of wat voel jij liefde?” en “Wat houdt liefde in voor jou?”. Belangrijk is dat jullie samen tot het inzicht komen dat **liefde verschillende vormen kan aannemen**; iets waar de dichter ook achter moest komen (zie opdracht). Leerlingen noteren nadien enkele woorden op hun eigen blad. Dit zal belangrijk zijn voor de schrijfoopdracht op het einde van de lesmap dus houd de informatie goed bij.

OPDRACHT 4

Liefde is... (Vorbereiden)

Benodigdheden

- lesbundel

Het gedicht dat centraal staat in deze les komt uit een bundel over **liefde in alle vormen: Jij + ik**. Het onderwerp lijkt op het eerste gezicht niet zo ‘moeilijk’ als de onderwerpen van sommige andere boeken. Toch vond de schrijver liefde niet altijd makkelijk. Hij ging er als kind namelijk erg van uit dat een man bij een vrouw hoorde en andersom, tot hij besepte dat hij enkel verliefd werd op mannen. Hij vindt het nodig dat kinderboeken deze onderwerpen niet uit de weg gaan. Over zijn boek *Joep!* zei hij bijvoorbeeld: “Als ik als kind één zo’n boek had gelezen, had het me enorm geholpen”.

Tijd om na te gaan wat liefde voor jou betekent!

- Voor wie/wat voel jij liefde?
- Wat houdt liefde in voor jou?
- Noteer een woord op de post-it die je krijgt van de leerkracht en vul daarna de woordspun hieronder aan met voorbeelden op het bord.

OPDRACHT 5

Tijd voor het gedicht!

(Uitvoeren)

Benodigdheden

- lesbundel: gedicht
- kleurpotloden

Ronde 1 Luister naar hoe de leerkracht het gedicht “Twee rozijntjes” hardop voorleest terwijl je deze opdrachten uitvoert. Verbeter daarna de antwoorden op de vragen hierboven.

- Wat is het thema van het gedicht?

- Over wie gaat het gedicht?

Ronde 2 Lees nu het gedicht zelf

- Duid je favoriete regel aan.
- Neem twee kleuren die passen bij de gevoelens van het gedicht. Duid per kleur minstens twee woorden aan die je met jouw gevoelens in verband brengt.
- Bijvoorbeeld: De kleur geel omdat sommige delen me doen lachen. Ik duid aan ‘strak’ en ‘lel’ omdat ik dat grappig vind.

Benodigdheden
lesbundel
gedicht “Twee rozijntjes”,
gespreksvragen
(optioneel) Wooclap

Tijdsbesteding
25 minuten

We gaan nu aan de slag met het gedicht zelf. Let op! Daarbij willen we als leerkracht vaak zoveel mogelijk informatie meegeven, terwijl het juist belangrijk is om een balans te vinden tussen leesmotivatie en leesbegrip. Laat dus ruimte voor de ervaringen en interpretaties van de leerlingen en ga niet te veel uit van een specifiek antwoord.

Om leerlingen maximaal te ondersteunen en begeleiden, lezen we het gedicht meermaals op telkens een andere manier met andere soorten vragen.

Lees het gedicht hardop voor. Laat een pauze wanneer je klaar bent om de woorden te laten bezinken. Laat leerlingen daarna de vragen van opdracht 3 opnieuw beantwoorden. Op die manier kunnen ze hun voorspellingen ‘verbeteren’.

Pols hierbij zoveel mogelijk naar de leesbeleving van de leerlingen. Als je gebruik wilt maken van een digitale tool om dit te bevragen, kan je voor Wooclap kiezen. Dit is een site waarop je interactieve presentaties kan maken. Leerlingen kunnen langs deze weg digitaal hun antwoord inzenden. Via deze link kan je een snelcursus Wooclap krijgen: <https://www.youtube.com/watch?v=sgnL5d3pTwQ>.

Twee rozijntjes

Jullie hoeven niks te zeggen,
aan een blik heb je genoeg.
Je geeft het juiste antwoord
nog voor de ander jou iets vroeg.
Ooit samen als twee druiven
lekker strak in jullie vel,
nu twee rozijntjes in een doosje
met hier en daar een lel.
Alles van elkaar gezien,
al menig storm doorstaan,
twee geweldige rozijntjes,
de liefste die er bestaan.

Mark Haayema
Uit: *Jij + ik*, Rubinstein, 2022

Ronde 3 Bekijk het filmpje van het gedicht en beantwoord de vragen hieronder eerst per twee en daarna in overleg met de leerkracht.

- Hoe klinkt het gedicht? Kun je woorden aanduiden die daarvoor zorgen?

.....

- Wie is er aan het woord?

.....

- Waarover vertelt die persoon?

.....

.....

Het is tijd om de leerlingen het gedicht op een andere manier te laten beleven. Toon de leerlingen het animatie-filmpje bij het gedicht. Geef hun de vragen hieronder mee op voorhand, maar geef hun na de luisterbeurt nog even de tijd om de vragen met twee te overlopen voor je deze bespreekt met de klas.

Deze vragen bevatten al enkele (verborgen) technische vragen, zoals de vraag naar rijm, het lyrisch ik en een vergelijking. Daarmee zoeken we de balans op tussen de mening en interpretatie van jongeren centraal zetten, maar toch de leerlingen duidelijke instructies en hulpmiddelen aan te bieden om over het gedicht in gesprek te gaan.

- In gedichten worden dingen vaak vergeleken door 'als' of 'zoals' te gebruiken. Je praat op die manier met beelden. Waarmee wordt het duo hier vergeleken? Wat bedoelt de dichter met de vergelijking?

OPDRACHT 6

Wat vind jij?

(Reflecteren)

Benodigheden

- lesbundel

Geef jouw mening over het gedicht. Gebruik eventueel de schaal hieronder. Vul zelf nog een woord in in de laatste rij.

Het gedicht is...	helemaal oneens	oneens	neutraal	eens	helemaal eens
herkenbaar					
ingewikkeld					
emotioneel					
rakend					
grappig					
vervelend					
tijdloos					
buitengewoon					

Benodigheden
lesbundel

Tijdsbesteding
10 minuten

De leerlingen vormen hun mening over het gedicht. Ze kunnen daarvoor de semantische schaal gebruiken als starttijd. Je geeft de leerlingen een minuut denktijd en vraagt dan mondeling enkele meningen. Vraag de leerlingen daarbij ook naar het woord dat ze zelf toegevoegd hebben. Mocht het moeilijk zijn voor de leerlingen, kan je extra vragen stellen die inspelen op de termen van de semantische schaal. *Bv. Welke woorden zorgden juist voor een grappig gevoel bij jou?*

Geef jouw mening over het gedicht. Gebruik eventueel de schaal hieronder. Vul zelf nog een woord in in de laatste kolom.

OPDRACHT 7

En nu ben jij aan de beurt!

(Uitvoeren)

Benodigdheden

- afbeelding beroemd duo
- stappenplan in lesbundel

Nu is het aan jou om de bundel *Jij + ik* verder aan te vullen! Kijk nog eens terug naar opdrachten 1 en 4. Kies iemand (of iets!) met wie jij een uniek duo vormt en schrijf een wij-gedicht. Je maakt in deze oefening een kort gedicht van vier strofen met een vergelijking in.

Eigenlijk zullen jullie dus het tweede deel van het gedicht herschrijven.

Ooit samen als twee druiven
lekker strak in jullie vel,
nu twee rozijntjes in een doosje
met hier en daar een lel.

Hoe begin je eraan?

Hieronder zie je een stappenplan om je eigen wij-gedicht te maken.

Stap 1 Kies een afbeelding.

- Zoek online een afbeelding van een beroemd duo die goed past bij jullie. Bijvoorbeeld: Tom & Jerry, Suske & Wiske, Nicole & Hugo, Gerben & Steffi, ... Beroemde duo's kunnen ook in tijdschriften of kranten worden gevonden.

Benodigdheden

- » afbeelding beroemd duo (vooraf te printen door leerkracht) of kranten en tijdschriften waarin leerlingen duo's kunnen zoeken
- » scharen
- » stappenplan in lesbundel

Tijdsbesteding

20 minuten

Nu is het aan de leerlingen om de bundel *Jij + ik* verder aan te vullen! De bedoeling is dat leerlingen een kort gedicht van vier strofen met een vergelijking in maken. Op die manier lijkt hun gedicht op 'het tweede deel' (r5-8) van "Twee rozijntjes".

We begeleiden de leerlingen daarbij aan de hand van een stappenplan. Eerst zullen ze zelf moeten denken aan een partner met wie zij een 'uniek duo' vormen en over wie ze een wij-gedicht kunnen schrijven. Daarna kiezen ze een afbeelding uit de bijlagen als inspiratiebron. Leerlingen zullen hun vergelijking daarop baseren. Om het gedicht verder vorm te geven, mogen ze een sjabloon gebruiken op basis van "Twee rozijntjes". Daarbij kunnen ze nog meer inspiratie halen bij de vragen in het stappenplan en hun antwoorden bij opdrachten 1 en 4.

Stap 2 Beantwoord de vragen.

Deze vragen kunnen je inspiratie bieden voor je gedicht.

- Wat is er typisch aan jullie 'relatie'?
- Waarom zijn jullie graag bij elkaar?
- Wat doen jullie vaak samen?
- Hoe waren jullie vroeger? Hoe zijn jullie nu?
- Wat hebben jullie al meegemaakt samen?

TIP! Kijk ook eens terug naar jouw invulling van liefde bij opdracht 4 en de stellingen bij opdracht 1.

- Omcirkel welke woorden je wil gebruiken. Houd je thema in het achterhoofd. Doe eventueel nog een extra brainstorm met je buur!

Stap 3 Vul het sjabloon in.

Samen als
we waren ,
nu
.....

Je kan hierbij dezelfde zaken omschrijven als Mark Haayema (bijvoorbeeld uiterlijk), maar dat hoeft niet!

Stap 4 Schrijf je kaartje.

- Gebruik die je koos als inspiratie. Je zal het gedicht overschrijven op de achterkant. Denk na over een passende lay-out voor jouw gedicht. Eventueel kan je een extra tekening maken of afbeeldingen uit een krant of gebruiken.
- Bedenk ten slotte nog een passende titel voor jouw gedicht en schrijf die bovenaan.

OPDRACHT 8

Reflectie (Reflecteren)

Benodigdheden
lesbundel, kleurpotloden

Tijdsbesteding
25 minuten

Laat leerlingen reflecteren over hun gedicht en hun leesproces /-ervaring tijdens de les. Daarvoor 'Sturen' ze hun kaartje 'op' naar een andere klasgenoot. Die klasgenoot leest het gedicht en geeft feedback.

Benodigdheden

- lesbundel
- kleurpotloden

- 'Stuur' je kaartje nu 'op' naar een andere klasgenoot. Die klasgenoot leest het gedicht en geeft je feedback.

Criteria	Check
Het gedicht heeft een vergelijking.	
Het gedicht heeft een goed ritme. (Klinkt leuk.)	
Het gedicht heeft een passende titel.	
Het gedicht gaat over een uniek duo.	

- Denk daarna na over jouw eigen aanpak tijdens de les. Kleur alle blokjes als je het volledig eens bent, kleur er geen als je het oneens bent. Kan je het al (een beetje), maar is het nog een werkpunt, kleur er dan een aantal.

Ik ben creatief.

Ik sta open voor poëzie.

Ik durf praten over mijn mening.

Ik heb respect voor elke leerling en zijn/haar/hun mening.

Ik kijk mijn opdracht na als die klaar is.

Extra lestips voor de leerkracht:

De inspiratiegids *Les in lezen* geeft aan dat je wanneer je inzet op leesvaardigheden (ook bij esthetisch-literaire teksten als poëzie), je de les best niet beperkt tot een component. De combinatie van verschillende aspecten van leesvaardigheid kan het begrip van leerlingen juist in de hand werken.

Om die reden werken we hier zowel met het gedicht in woorden als in beeld. Je kan deze **audiovisuele insteek** verder uitbreiden door een (kort) film te bespreken in de klas met hetzelfde onderwerp. Hiervoor kan je terecht op de website van JEF, films als Jongens en Just Charlie zijn hier zeker geschikt voor.

Je kan het thema ook inzetten bij andere **lessen taalvaardigheid**, zo kan je bijvoorbeeld uitbreiden naar spreekwoorden over liefde.

Bibliografie

- Alexander, R. (2022, 13 oktober). *De waarheid verandert steeds en daar moet je soms aan wennen*. Winq. <https://winq.nl/articles/229471/de-waarheid-verandert-steeds-en-daar-moet-je-soms-aan-wennen/>.
- Cultuurkuur. (2023, 24 mei). *Twee rozijntjes- Mark Haayema (Poëziester 2023 secundair onderwijs 1ste graad)* [video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=naX9LISUafE>.
- De Schrijverscentrale. (s.d.). *Mark Haayema*. De Schrijverscentrale. <https://deschrijverscentrale.nl/auteurs/13203>.
- Haayema, M. (2022). *Jij + ik*. Rubinstein.
- Haayema, M. (s.d.). *Kinderboeken*. Mark Haayema. <https://www.markhaayema.nl/kinderboeken>.
- Tiebout, K., Verachtert, P., Geudens, A., Schraeyen, K., Bellens, K., Taelman, H., Trioen, M., Casteleyn, J., Simons, M., & Smits, T.F.H. (2023). *Les in lezen. Inspiratiegids voor effectief leesonderwijs in het kleuter-, lager en secundair onderwijs*. Universiteit Antwerpen.